

Institute of Geography

Human geography research quarterly

Journal Homepage: www.jhgr.ut.ac.ir

Research Paper

Comparative Study of Factors Affecting Quality of Life with Respect to the Urban Scale (Case Studies: Tehran, Qazvin, and Zia abad)

Armin Eslami ¹, Mohammad Saleh Shokouhi Bidhendi ^{1*}, Samaneh Jalilisadrabadi ¹

¹. Department of Urban Planning & Design, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: armin_eslami@arch.iust.ac.ir

¹. Corresponding Author, 1. Department of Urban Planning & Design, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: shokouhi@iust.ac.ir

¹. Department of Urban Planning & Design, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: s_jalili@iust.ac.ir

ARTICLE INFO

Keywords:

Quality of Life,
City Size,
Tehran,
Qazvin,
Zia abad.

ABSTRACT

Quality of life is a multi-dimensional concept intertwined with the background and living conditions of the people of a country or region; for this reason, the difference in the characteristics of cities can cause a difference in the perception and concept of Qol. One of the most important concepts that causes differences in the characteristics and characteristics of cities is the scale and size of cities. In recent years, it has been observed that measuring the Qol and selecting indicators of the Qol in cities have been done regardless of the scale and size of the cities. Considering the importance of the scale and size of cities in urban planning, this research aims to investigate the relationship between the scale of cities and to explain and measure the concept of qol. In order to achieve the goal of the research, the step-by-step regression analytical method was used. Following this, the cities of Zia abad, Qazvin, and Tehran were selected as study samples of the research due to their different scale and size. The research results indicate that many urban manifestations and relationships can affect the concept of Qol, and one of the most important concepts is the scale and size of cities. This concept, affecting many urban aspects, can cause changes in cities' characteristics and overall identity. Changes in the scale and size of cities can lead to changes in people's perception of the concept of Qol and differences in indicators affecting Qol. Finally, it can be stated that the scale and size of the city have a close relationship with the issue of Qol and how to measure it. A change in it can cause a change in the indicators that affect the Qol and then measure the Qol in cities

Received:

xx March 2022

Received in revised form:

xx June 2022

Accepted:

xx August 2022

pp.X-XX

* . Corresponding author (Email : shokouhi@iust.ac.ir)

Copyright © 2023 The Authors. Published by University of Tehran. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Citation: Hosseini, A. (2022). The multi-dimensional comparative evaluation of the components of the quality of life of local residents: The case study of cities of Fars and Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Provinces. *Journal of Urban Tourism*, 10 (1), 1-27.

 <http://doi.org/>

Extended Abstract

Introduction

Quality of life is a multi-dimensional concept intertwined with the background and living conditions of the people of a country or region; for this reason, the difference in the characteristics of cities can cause a difference in the perception and concept of quality of life. One of the most important concepts that causes differences in the characteristics and characteristics of cities is the scale and size of cities. Nowadays, in most studies in the field of quality of life, which are conducted in cities with different scales, similar and almost identical indicators are used regardless of the scale and size of the city. The homogenization of quality of life indicators in research shows that the scale and size of the city do not affect the quality of life in cities. The perception of the concept of quality of life by people in all cities is the same regardless of the city's characteristics, scale, and size. Now, considering this issue and the multifaceted nature of the quality of life and the fact that this concept is intertwined with the location and living conditions of the people of a country or region, the question arises whether a change in the scale and size of cities can cause a change in the level of quality of life and effective indicators?

Therefore, the purpose of this research is to investigate the relationship between the scale of cities and to explain and measure the concept of quality of life in the city.

Methodology

The research method is applied and based on quantitative methods. In order to collect information, the completion of the questionnaire was used to search for people's opinions. The indicators evaluated in the research have been extracted with an emphasis on adaptability to large, medium, and small cities and compliance with the current state of urban development and modern developments by reviewing related

texts and sources. In other words, the governing approach of this research is a survey method using a questionnaire about the quality of urban life. Data analysis was done in SPSS software using step-by-step regression method. For sampling in this research, a simple random sampling method is used in which all members have an equal chance to be selected, and the reliability of the questionnaires of each city was calculated based on Cronbach's alpha coefficient.

Results and discussion

The findings from the data analysis in this research show that 25 indicators were extracted and identified in Ziaabad, 34 in Qazvin, and 18 in Tehran. Despite the existence of commonalities and differences among the indicators extracted in each city, the difference in the number, type, and nature of the indicators and the non-uniformity of the indicators in each of the urban types show the impact of the scale and size of the city on the perception of the concept of quality of life and the compilation of indicators. The city's scale is closely related to the quality of life and indicators affecting the quality of life. In such a way, the change in the scale and size of the cities causes a change in the characteristics and characteristics of the cities and, finally, a change in the perception of the quality of life in the cities and the difference in important and effective indicators on the quality of life. Thus, the scale of cities is an issue that affects the quality of life from various aspects. Some indicators affecting the quality of life in large-scale cities may not affect the quality of life in small-scale cities. Conversely, some important indicators in small cities may not have any effect in explaining the quality of life in large-scale cities and metropolises. Therefore, the scale of cities is directly related to the perception of the concept of quality of life and the

selection of effective indicators of quality of life.

Conclusion

The scale and size of cities are issues that, by affecting many aspects of the city, can cause changes in the characteristics and overall identity of cities. Changes in the scale and size of cities can lead to changes in people's perception of the concept of quality of life and differences in indicators affecting quality of life. Therefore, the scale and size of the city have a close relationship with the quality of life and the indicators affecting it. The results of the analysis of this research show that the indicators of the quality of life in the three cities of Ziaabad (small city), Qazvin (medium city), and Tehran (large city), as study samples of the research, are different and diverse due to the difference in the scale and size of the cities. In Ziaabad, as a small example of the scale of the research, the priority is the cultural, social, and administrative areas, and the second priority is the issue of transportation and congestion; the costs of providing housing and environmental pollution have a significant impact on the quality of life. In Qazvin, as an example with a medium scale in the research, indicators of the economic field, facilities and services, urban infrastructure, and social and cultural issues impact the quality of life. As a large-scale example of social and cultural indicators in Tehran, housing traffic and transportation have become the most critical explanatory and effective factors in the quality of life in recent years.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

بررسی تطبیقی عوامل موثر بر کیفیت زندگی با توجه مقیاس شهرها (نمونه های مطالعاتی: شهرهای تهران، قزوین و ضیاءآباد)

آرمین اسلامی - گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: armin_eslami@arch.iust.ac.ir

محمد صالح شکوهی بیدهندی^۱ - نویسنده مسئول، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: shokouhi@iust.ac.ir

سمانه جلیلی صدرآباد - گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: s_jalili@iust.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی است که به زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه تنبله است به همین علت تفاوت در ویژگی های شهرها می تواند موجب تفاوت در ادراک و مفهوم کیفیت زندگی شود. یکی از مهم ترین مفاهیمی که موجب تفاوت در ویژگی ها و خصوصیات شهرها می شود موضوع مقیاس و اندازه شهرها است. در سال های اخیر سیار مشاهده شده است که سنجش کیفیت زندگی و انتخاب شاخص های کیفیت زندگی در شهرها بدون توجه به مقیاس و اندازه شهرها انجام شده است. با توجه به اهمیت مقیاس و اندازه شهرها در شهرسازی، هدف این پژوهش بررسی ارتباط میان مقیاس شهرها و تبیین و نحوه سنجش مفهوم کیفیت زندگی می باشد. جهت نیل به هدف پژوهش از روش تحلیلی رگرسیون گام به گام استفاده شد. پیرو همین امر شهرهای ضیاءآباد، قزوین و تهران با توجه به مقیاس و اندازه متفاوت آنها بعنوان نمونه های مطالعاتی پژوهش انتخاب شدند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که بسیاری از مظاهر و مناسبات شهری می تواند بر مفهوم کیفیت زندگی تاثیرگذار باشد که یکی از مهم ترین این مفاهیم موضوع مقیاس و اندازه شهرها می باشد. این مفهوم با تاثیرگذاری بر بسیاری از جنبه های شهری می تواند موجب تغییر در ویژگی ها و بطرور کلی هویت شهرها شود. تغییر در مقیاس و اندازه شهرها می تواند منجر به تغییر در ادراک افراد از مفهوم کیفیت زندگی و تفاوت در شاخص های موثر بر کیفیت زندگی شود. در نهایت می توان بیان نمود که مقیاس و اندازه شهرها موضوع کیفیت زندگی و نحوه سنجش آن دارای رابطه تنگاتنگی می باشد و تغییر در آن می تواند موجب تغییر در شاخص های موثر بر کیفیت زندگی و بدنبال آن سنجش کیفیت زندگی در شهرها شود.

واژگان کلیدی:
کیفیت زندگی،
اندازه شهر،
تهران،
قزوین،
ضیاءآباد

تاریخ دریافت:
۱۴۰۱/۰۱/۰۵
تاریخ بازنگری:
۱۴۰۱/۰۳/۱۱
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۱/۰۵/۰۵
صفحه: ۱-۲۷

استناد:

<http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.333648.1610>

مقدمه

کیفیت زندگی استنباط و ادراک هر شخص از ساختارها و زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و ارزشی محیط زندگی خود می‌باشد و با آمال، اهداف، استانداردها و دغدغه‌های افراد رابطه‌ی تنگاتنگی دارد، و به صورت پیچیده‌ای تحت تاثیر سلامت فیزیک، وضعیت روانی، میزان استقلال، روابط اجتماعی، اعتقادات و در ارتباط با محیط پیرامونی قرار می‌گیرد (WHOQOL, 1998:1) کیفیت زندگی مفهومی، چندبعدی، پویا و چندوجهی است (Tiran, 2016: 59). که برای ارزیابی و سنجش استانداردهای زندگی افراد در تمام جنبه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد (Chen et al, 2016: 50). این مفهوم به زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه‌ی مشخص وابسته و تئیده و دارای ماهیتی نسبی، پیچیده و متاثر از زمان و مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است. علی‌رغم این نسبی بودن و پیچیدگی، مفهوم کیفیت زندگی جایگاه و اهمیت زیادی میان سیاست‌گذاران اجتماعی و برنامه‌ریزان شهری و منطقه‌ای دارا است (احدثاد و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۸۶). در دهه‌های گذشته برای ارزیابی کیفیت زندگی شاخص‌هایی ارائه شده است. شاخص‌های کیفیت زندگی به عنوان اجزایی موثر و بنیادین، از اهمیت بسزایی در مطالعات و پژوهش‌های حوزه کیفیت زندگی برخوردار اند. این شاخص‌ها می‌توانند نقش مهمی در ارتقاء یا تنزل سطح کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های زیستی و شهرها ایفا کنند. شهرها شامل مجموعه‌ای از عناصر مادی مانند کالبد شهر و غیر کالبدی همانند فرهنگ، آداب و رسوم، باورها و هنجارها، رفتارها، آیین‌ها و نظایر این‌ها هستند و بستر زیست و فعالیت‌های شهرنشینان به حساب می‌آیند. شهرها بر اساس ویژگی‌ها و خصوصیت‌های خود به گونه‌های متفاوتی تقسیم می‌شوند. یکی از مهم‌ترین گونه‌بندی‌های شهرها، دسته‌بندی شهرها بر اساس مقیاس و اندازه‌ی شهر است. براین اساس شهرها بر مبنای مقیاس و اندازه خود به گونه‌های متفاوتی تقسیم می‌شوند.

در سال‌های اخیر بر اثر عوامل متعددی مانند مدرنیسم و جهانی شدن، کیفیت زندگی در بسیاری از شهر با تنزل سطح مواجه شده است. این موضوع باعث شده است زندگی بشر در بسیاری از شهرها دچار چالش‌های بین‌دینی شود. پیرو همین امر بسیاری از پژوهش‌ها و تحقیقات در واکاوی این موضوع و درصد ارتقاء این مفهوم بین‌دین انجام می‌شود و همواره عوامل متعددی را حول ارتقاء و واکاوی این مفهوم مورد بررسی قرار میدهند. یکی از مهم‌ترین این عوامل که میتواند تغییرات سطح کیفیت زندگی را موجب شود موضوع مقیاس و اندازه شهرها می‌باشد. تغییر در مقیاس و اندازه شهر میتواند بسیاری از مظاهر و مناسبات شهری را دگرگون سازد، کیفیت زندگی نیز میتواند یکی از این موارد باشد. از این رو بررسی ارتباط میان کیفیت زندگی و مقیاس و اندازه شهر موضوعی قابل توجهی است. امروزه پژوهشگران و محققان حوزه کیفیت زندگی نیز اغلب در پژوهش‌های خود که در شهرهای با مقیاس و اندازه‌های متفاوتی انجام می‌شوند، از شاخص‌های مشابه و تقریباً یکسانی بدون توجه به مقیاس و اندازه شهر استفاده می‌کنند. در اغلب این پژوهش‌ها علی‌رغم وجود نمونه‌های مطالعاتی متفاوت از منظر مقیاس، وسعت و اندازه شهر، شاخص‌ها به صورت مشابه و یکسان برگزیده شده‌اند یکسان انگاری شاخص‌های کیفیت زندگی در پژوهش‌ها و انتخاب شاخص‌های مشابه بدون توجه به ویژگی و ماهیت شهرها، این‌گونه تجلی می‌کند که مقیاس و اندازه شهر تاثیری بر کیفیت زندگی در شهرها ندارد و ادراک مفهوم کیفیت زندگی توسط افراد در تمامی شهرها بدون توجه به ویژگی‌ها، مقیاس و اندازه شهر یکسان می‌باشد. همین موضوع و پیرو آن یکسان انگاری شاخص‌های کیفیت زندگی بدون توجه به عواملی چون اندازه و مقیاس شهر به نظر میرسد میتواند یکی از مهم‌ترین دلایل تنزل سطح کیفیت زندگی در شهرها باشد.

با توجه به اهمیت موضوع کیفیت زندگی در عصر امروز بعنوان مقصود تمامی کوشش‌ها و تلاش‌های شهری، در این پژوهش سعی شده است تا تاثیر یا عدم تاثیر مقیاس و اندازه شهر بر مفهوم کیفیت زندگی و انتخاب شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی مورد بررسی و کاوش قرار گیرد. از این رو این پژوهش در صدد پاسخ به این سوال است که آیا تغییر در مقیاس و اندازه شهرها، میتواند موجب تغییر در سطح کیفیت زندگی و شاخص‌های موثر بر آن شود؟ زیرا مقیاس و اندازه شهر میتواند بسیاری از خصوصیات و مناسبات شهرها و تغییر دهنده و با توجه به ماهیت چندوجهی کیفیت زندگی و تئیده بودن آن به زمان، مکان و شرایط زندگی مردم بررسی این مفهوم گامی بلند در جهت ارتقاء سطح کیفیت زندگی می‌باشد.

پیرو همین امر سه گونه‌ی شهری با اندازه، وسعت، جمعیت متفاوت جهت انجام تحلیل‌های مربوطه و نیل به هدف اصلی پژوهش انتخاب گردیدند. جهت بررسی ارتباط بین مقیاس شهر و شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی، شهر تهران با جمعیت ۸۶۹۳۷۰۶ نفر و مساحت ۷۳۰ کیلومتر مربع، بنوان شهر بزرگ یا نمونه بزرگ مقیاس پژوهش، شهر قزوین با جمعیت ۴۰۲۷۴۸ نفر و مساحت ۶۴۱۳ متر مربع بنوان شهر میانی یا نمونه با مقیاس متوسط و شهر ضیاء‌آباد با جمعیت ۸۳۸۵۰ عنوان شهرکوچک یا نمونه کوچک مقیاس پژوهش برگزیده شده‌اند. آشکارسازی و تبیین این موضوع می‌تواند موجب ارتقاء سطح کیفیت زندگی و کارآمدی مطالعات و پژوهش‌های انجام شده در این حوزه شود.

مبانی نظری کیفیت زندگی

کیفیت زندگی مفهومی‌چند بعدی و چندوجهی است که با توجه به‌ماهیت آن تعاریف متعددی برای آن ارائه شده است (Tiran, 2016: 59). همچنین این مفهوم به زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه مشخص وابسته و تنیده است (Das, 2008: 298). کیفیت زندگی دارای خصوصیات‌های عمومی‌تایید شده‌ای است که به ویژگی‌های رضایت‌بخش و مناسب زندگی افراد دلالت دارد. همچنین یک تفاهم کلی وجود دارد که یک تعریف مناسب و جامع از کیفیت زندگی باید دو بعد بسیار مهم را که اساس و ساختار کیفیت زندگی را شکل میدهد، مشخص کند: بعد روان‌شناختی که به یک روند درونی وابسته است که حس رضایتمندی از زندگی را فراهم می‌کند و بعد محیطی و فیزیکی که به شرایط بیرونی وابسته است. در ساختار کیفیت زندگی به بعد اول بعد ذهنی و به بعد دوم، بعد عینی گفته می‌شود (Massam, 2002: 145). برخی محققان معتقدند که کیفیت زندگی دارای ساختاری منسجم است که شامل ابعاد ذهنی و عینی می‌شود و جنبه‌های مختلف تجربه زندگی را پوشش می‌دهد. این مفهوم را می‌توان به عنوان رفاه عمومی‌مردم و جوامع ساکن در شهرها و کیفیت محیطی که در آن زندگی می‌کنند تعریف کرد. از این منظر، کیفیت زندگی هم ویژگی‌های عینی (ویژگی‌های محیطی و مکانی خارجی) و هم ویژگی‌های ذهنی (بیش‌های فردی و درک شرایط موضوعی و غیرمادی) را در بر می‌گیرد (Al-Qawasmi, 2021: 1). با این حال باید پذیرفت که کیفیت زندگی مفهومی‌بیچجه است و در بطن آن، از ارزیابی رفاه اجتماعی یا جامعه تا ارزیابی خاص موقعیت‌های افراد یا گروه‌ها در سطوح مختلف قابل دستیابی است. به طور کلی برخی از مهم‌ترین تعاریف کیفیت زندگی از ابتدا تا به سال‌های اخیر به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۱. تعاریف کیفیت زندگی از منظر صاحب نظران

صاحب نظر	تعاریف کیفیت زندگی
Pacione (1995)	کیفیت زندگی مفهومی است چندوجهی که در ارتباط مستقیم و عمیقی با محیط زندگی افراد می‌باشد و به وضعیت زیستی و جئوگرافی محیط مربوطه مانند، وضعیت هوا، وضعیت مسکن، وضعیت سواد، وضعیت فرهنگی و اجتماعی محیط و... بستگی دارد (به نقل از فتاحی و همکاران، ۱۳۹۱).
Nagler (1996)	کیفیت زندگی مفهومی اجتماعی و چندوجهی است که خود ماهیت واحدی ندارد بلکه افراد به آن معنا می‌بخشنند (Collados and Duane, 1999: 446).
Scott (2004)	کیفیت زندگی مفهومی است انتزاعی که به سازوکار قابلیت‌های درونی فرد، جنبه‌های فردی با افراد دیگر و سیستم سیاسی یا جامعه‌ای که فرد به عنوان عضوی در آن زندگی می‌کند وابسته است (Zhao, 2004: 13).
Janse (2004)	کیفیت زندگی مفهومی‌چند بعدی است که در برگیرنده ابعاد فیزیکی، اجتماعی، فرهنگی، رفتاری، عاطفی، احساسی می‌شود (Galloway et al, 2006:116).
Philips (2006)	کیفیت زندگی مفهومی است که سطح زندگی بشر را در مقیاس‌های مختلف در از جنبه‌های جمعی و فردی مورد کاوش قرار داده دارای گونه‌های عینی و ذهنی می‌باشد. (Philips, 2006:242)

تعاریف کیفیت زندگی

Marans & Stimson (2011)	کیفیت زندگی مفهومی چندوجهی است که شباهت بسیاری با مفاهیم ، رفاه، رضایت، و شادی دارد میباشد. مطالعات کیفیت زندگی را میتوان با اطمینان جز مطالعات چند رشته‌ای در نظر گرفت. (Marans and Stimson, 2011: 4)
Barcaccia (2016)	کیفیت زندگی راه همگانی انسان های و جوامع شهری و روستایی است که نقاط قوت و ضعف زیست انسان هارا آشکار میسازد و میزان خشنودی و رضایت از زندگی در حوزه هایی چون، بهداشت و سلامت، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست محیطی را شامل می شود (به نقل از عظیمی، ۳۹۷: ۳۴)
Cai (2021)	کیفیت زندگی یک مفهوم فراگیر است که همه عواملی را که بر زندگی یک فرد تأثیر می گذارند، در بر می گیرد. (Cai et al, 2021: 15)

در مجموع با توجه به مفاهیم و تعاریف فوق، در تعریفی جامع میتوان کیفیت زندگی را اینگونه تعریف نمود: کیفیت زندگی مفهومی انتزاعی، فراگیر و چندوجهی است که زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه مشخص وابسته و تنیده است و همه عواملی را که بر زندگی یک فرد تأثیر می‌گذارند، در بر می‌گیرد. این مفهوم شیاهت بسیاری با مفاهیم، رفاه، رضایت، و شادی دارد و انعکاسی از وضعیت و سطح محیط عینی و ذهنی زندگی انسان‌ها میباشد و در ارتباط تنگاتنگ با زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ارزشی، فضایی و جغرافیایی میباشد. کیفیت زندگی دارای دو بعد عینی و ذهنی است و سطح زندگی پیشرفت را در مقیاس‌های مختلف در از جنبه‌های جمعی و فردی مورد کاوشن قرار میدهد.

شاخصهای کیفیت زندگی

مهم ترین اصول و قواعد بنیادین برگریدن شاخص‌های کیفیت زندگی عبارت اند از: همه شمولی و جامعیت (در نظر گرفتن و واکاوی تمام وجوده اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و...). عینیت (واقعی بودن و تووانایی ارائه نتایج علمی و قابل استناد). استقلال (عدم بیان عناصر همسان و همپوشی). قابلیت سنجش (قابل استفاده در تکنیک‌های تحقیقاتی). دسترسی (سهوات استخراج داده‌ها) و پویایی. (Li et al., 2009: 54). حال با توجه به مقاهمیم فوق شاخص‌های کیفیت زندگی بر اساس متون معتبر جهانی به شرح جدول (۲) می‌باشد:

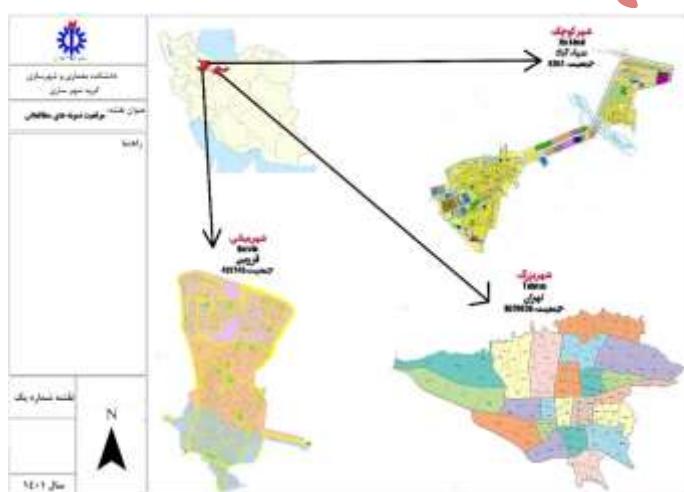
جدول ۲. مستند سازی شاخص‌های کیفیت زندگی بر اساس متون معتبر جهانی

شاخص	۱۶	نرخ جرم و جنایت
۱۵	اندازه مسکن	
۱۶	نرخ جرم و جنایت	
۱۷	هزینه های تامین زمین و مسکن	
۱۸	اجاره بهای مسکن	
۱۹	کیفیت مسکن	
۲۰	وضعیت سواد و تحصیلات	
۲۱	وضعیت آزادگی موتو	
۲۲	وضعیت آزادگی هووا	
۲۳	وضعیت پایاده روی	
۲۴	وضعیت حمل و نقل عمومی	
۲۵	توانایی خرید و مالکیت خودرو	
۲۶	وضعیت ترافیک	
۲۷	توانایی خرید و مالکیت خودرو در شهر	
۲۸	وضعیت پارکینگ خودرو در شهر	
۲۹	دسترسی به گاز	
۳۰	دسترسی به برق	
۳۱	دسترسی به آب	

نمونه‌ی مطالعاتی

با توجه به ماهیت پژوهش و لزوم انتخاب شهرهای با اندازه و مقیاس‌های متفاوت، شهرهای تهران، قزوین و ضیاءآباد به عنوان نمونه‌های مطالعاتی پژوهش انتخاب شده‌اند. شهر تهران بعنوان یکی از مهم‌ترین شهرهای ایران و بزرگترین کلانشهر خاورمیانه بیش از ۶۰۰ کیلومتر مربع مساحت دارد. این شهر از شمال به سلسله جبال البرز، از شرق به لواسانات و از غرب به کرج و از جنوب به ورامین محدود است. شهر تهران، از نظر تقسیمات اداری به ۲۲ منطقه و ۱۲۳ ناحیه و ۳۵۳ محله تقسیم می‌شود. تهران بعنوان وسیع‌ترین کلانشهر ایران، دارای جمعیتی معادل ۸۶۷۹۹۳۶ میلیون که بعنوان چهاردهمین

پایتخت پر جمعیت دنیا و شهری دارای بیشترین درآمد مصوب، بیشترین تعداد محلات در زمرة مهم ترین شهرهای بزرگ ایران و قاره آسیا قرار میگیرد(آمار نامه شهر تهران، ۱۳۹۸: ۴۵). شهر قزوین به عنوان مرکز استان قزوین دارای با جمیعت ۴۰۲۷۴۸ (مطابق آخرین سرشماری نفوس و مسکن انجام شده در سال ۱۳۹۵ توسط مرکز آمار ایران) با اهمیت ترین شهر استان است و در پهنه شمالي استان واقع شده است. از جمله ویژگی های مهم اين شهر میتوان به تاریخچه غني، موقعیت ممتاز ارتباطي، نزديکی به پایتخت، اقلیم مناسب و جاذبه های گردشگري ييشمار آن اشاره کرد. قزوین داراي ظرفیت های بسیاری است که موجب تبدیل آن به شهری مهاجر پذیر شده است، و مهاجرانی از استان های مجاور برای زندگی به آن مهاجرت کرده اند. به همین دلیل سطح کیفیت زندگی در این شهر مسئله بسیار با اهمیتی میباشد. شهر ضياء آباد با جمیعت ۸۲۶۲ نفر يكی از شهرهای کوچک استان قزوین است که در فاصله ۶۰ کیلومتری جنوب غربی قزوین و در پهنه مرکزی استان واقع شده است. این شهر به علت سابقه تاریخی خود و قرار گیری در مجاور مسیرهای مواصلاتی از جایگاه قابل توجهی در استان قزوین برخوردار است.

شکل شماره ۱. موقعیت شهرهای تهران، قزوین و ضياء آباد در استان قزوین

روش پژوهش

در این پژوهش، روش تحقیق، کاربردی و مبتنی بر روش های کمی میباشد. برای گردآوری اطلاعات از تکمیل پرسشنامه در راستای جستجوی نظرات مردمی استفاده شده است. شاخص های مورد ارزیابی در تحقیق با تأکید بر انطباق پذیری با شهرهای بزرگ، میانی و کوچک و تطابق با وضعیت حال شهرسازی و پیشرفت های امروزین با مروزی بر متون و منابع مرتبط استخراج گردیده اند. به عبارت دیگر، رویکرد حاکم بر این پژوهش روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه حول کیفیت زندگی شهری است، که در آن از مقیاس امتیاز گذاری پنجگانه طیف لیکرت استفاده شده است.

در راستای تحلیل داده ها و نیل به هدف پژوهش، پس از استخراج شاخص های ۶۰ گانه کیفیت زندگی، در ابتدا شاخص ها با استفاده از روش مورگان تحلیل شده و شاخص های ۶۰ گانه هایی پژوهش تدوین گردید. در ادامه برای تبیین و شناسایی ارتباط بین مقیاس و اندازه شهر با موضوع کیفیت زندگی و شاخص های کیفیت زندگی، با تحلیل شاخص ها، شاخص های موثر بر کیفیت زندگی که دارای بیشترین اهمیت و تاثیر گذاری بر کیفیت زندگی میباشند در هر یک از شهرهای بزرگ، میانی و کوچک پژوهش در نرم افزار SPSS با استفاده از روش رگرسیون گام به گام تحلیل و استخراج گردید تا ارتباط بین مقیاس و اندازه شهر و انتخاب شاخص های موثر بر کیفیت زندگی در هر یک از شهرهای بزرگ، میانی و کوچک استخراج شود.

به منظور نمونه گیری در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی ساده که در آن همه اعضاء از شانسی برابر برای

انتخاب برخوردارند، استفاده می‌شود و با استفاده از فرمول کوکران که یکی از فرمول‌های رایج برای به دست آوردن حجم نمونه در مطالعات شهری و اجتماعی است، تعداد نمونه محاسبه می‌شود. بر اساس فرمول کوکران برای شهر کوچک (ضیاء‌آباد) با جامعه آماری ۸۲۶۲ نفری، تعداد نمونه‌ای معادل با ۳۶۷ نفر لازم است و برای شهر میانی (قزوین) با جامعه آماری ۴۰۲۷۴۸ تعداد نمونه‌ای معادل با ۳۸۳ نفر و شهر تهران با جمعیت ۸۶۷۹۹۳۶ معادل نمونه‌ای معادل ۳۸۴ نفر مورد نیاز است. پایایی پرسشنامه‌های هر یک از شهرها بر اساس ضریب آلفای کرونباخ در نرم افزار SPSS محاسبه شد، که پایایی پرسشنامه شهر تهران (۰/۸۲۹) شهر قزوین (۰/۹۲۹) و شهر ضیاء‌آباد (۰/۹۶۱) بدست آمد که مقادیر فوق نشان میدهد که در هر سه پرسشنامه، گویه‌ها هم مسیر بوده و از همانگی، ثبات و انسجام درونی بالایی برخوردار هستند. شایان ذکر است پرسشنامه‌های این پژوهش در بهمن و اسفند ماه سال ۱۴۰۰ گردآوری و تحلیل شده‌اند.

یافته‌ها

در این قسمت سعی شده است تا با استفاده از رگرسیون گام به گام از میان شاخص‌های ۶۰ گانه کیفیت زندگی، عوامل و شاخص‌هایی که بیشترین تاثیرگذاری و تبیین کنندگی را بر کیفیت زندگی در هر یک از شهرهای کوچک، میانی و بزرگ پژوهش دارند استخراج و تجزیه و تحلیل شود. بطور کلی در این قسمت از پژوهش درصد شناسایی و تبیین شاخص‌هایی هستیم که بیشترین اثرگذاری و تبیین کنندگی را بر سطح کیفیت زندگی هر یک از شهرهای کوچک، میانی و بزرگ دارا می‌باشند تا ارتباط میان مقیاس و اندازه شهر و شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی تبیین و آشکار شود.

شناسایی شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در نمونه‌های مطالعاتی

برای شناسایی با اهمیت ترین و موثر ترین شاخص‌های کیفیت زندگی در نمونه‌های مطالعاتی جهت نیل به هدف پژوهش مبنی بر تاثیرگذاری یا عدم تاثیرگذاری یا عدم تاثیرگذاری و شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در شهرها یا به عبارتی تعیین شاخص‌هایی که بیشترین اثرگذاری و تبیین کنندگی را در ارتقاء کیفیت زندگی در شهر کوچک مقیاس، شهرهایی با مقیاس متوسط و شهرهای بزرگ مقیاس دارا می‌باشند، با توجه به دیدگاه شهروندان و وضعیت شهرهای مربوطه، از روش تحلیل رگرسیونی چندمتغیره (گام به گام) استفاده می‌شود. در این پژوهش، متغیر وابسته (میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی شهری در شهرها) و متغیرهای مستقل تمامی شاخص‌های ۶۰ گانه کیفیت زندگی موجود در جدول ۲ می‌باشد.

در تحلیل رگرسیونی، به منظور تعیین اهمیت نسبی هر یک از متغیرهای مستقل، می‌توان از ضرایب بتا استفاده کرد. در این تحلیل از روش گام به گام استفاده شده است. در این روش که پرکاربردترین روش برای ساخت مدل رگرسیونی است، متغیرهای مستقل به ترتیب اهمیت وارد معادله می‌شوند؛ با این تفاوت که هر بار بعد از ورود یک متغیر، متغیرهایی که تاکنون وارد نشده‌اند، مجددًا بررسی می‌شوند و اگر سطح معناداری شان کاسته شد، از مدل خارج می‌شوند، و گرنه باقی می‌مانند.

در تحلیل رگرسیونی گام به گام در وهله اول مدلی که ضریب تعیین تعديل شده بالاتری نسبت به سایر مدل‌های ارائه شده دارد، به عنوان مدل نهایی، جهت تحلیل‌های پژوهش انتخاب می‌شود. در تحلیل رگرسیونی مربوط به شهر ضیاء‌آباد، مدل انتخاب شده با ضریب تعیین تعديل شده، ۰/۷۳۷ در میان سایر مدل‌های ارائه شده در تحلیل، دارای بیشترین ضریب تعیین تعديل شده می‌باشد و بعنوان مدل نهایی تحلیل برگزیده می‌شود ضریب همبستگی مدل نهایی برابر با ۰/۸۶۹ و ضریب تعیین مدل برابر با ۰/۷۵۵ می‌باشد که نشانگر سهم حدود ۷۵ درصدی مدل مربوطه در تبیین پراکندگی متغیر وابسته می‌باشد. از سویی دیگر نزدیکی مقدار ضریب تعیین مدل (۰/۷۵۵) با ضریب تعیین تعديل شده (۰/۷۳۷) نشانگر آن است که متغیرهای به کار رفته در مدل، توانسته‌اند به خوبی به کار آیند و برازش مناسبی ارائه دهند. در تحلیل رگرسیونی مربوط به شهر قزوین، مدل انتخاب شده با ضریب تعیین تعديل شده، ۰/۹۲۹ در میان سایر مدل‌های ارائه شده در تحلیل، دارای

بیشترین ضریب تعیین تدبیل شده میباشد و بعنوان مدل نهایی تحلیل برگزیده میشود ضریب همبستگی مدل نهایی برابر با ۰/۹۶۷ و ضریب تعیین مدل برابر با ۰/۹۳۵ میباشد که نشانگر سهم حدود ۹۴ درصدی مدل مربوطه در تبیین پراکنده‌گی متغیر وابسته میباشد. از سویی دیگر نزدیکی مقدار ضریب تعیین مدل (۰/۹۳۵) با ضریب تعیین تدبیل شده (۰/۹۲۹) نشانگر آن است که متغیرهای به کار رفته در مدل، توانسته‌اند به خوبی به کار آیند و برآش مناسبی ارائه دهند. در تحلیل رگرسیونی مربوط به شهر تهران، مدل انتخاب شده با ضریب تعیین تدبیل شده، ۰/۶۴۶ در میان سایر مدل‌های ارائه شده در تحلیل، دارای بیشترین ضریب تعیین تدبیل شده میباشد و بعنوان مدل نهایی تحلیل برگزیده میشود ضریب همبستگی مدل نهایی برابر با ۰/۸۱۴ و ضریب تعیین مدل برابر با ۰/۶۶۲ میباشد که نشانگر سهم حدود ۸۲ درصدی مدل مربوطه در تبیین پراکنده‌گی متغیر وابسته میباشد. از سویی دیگر نزدیکی مقدار ضریب تعیین مدل (۰/۶۶۲) با ضریب تعیین تدبیل شده (۰/۶۴۶) نشانگر آن است که متغیرهای به کار رفته در مدل، توانسته‌اند به خوبی به کار آیند و برآش مناسبی ارائه دهند.

جدول ۳. مدل‌های نهایی برگزیده در تحلیل رگرسیونی گام به گام

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین تدبیل شده	خطای معیار برآورد	ضریب تعیین
شهر ضیاء‌آباد	۰/۸۶۹	۰/۷۵۵	۰/۷۷	۰/۵۰۱
شهر قزوین	۰/۹۶۷	۰/۹۳۵	۰/۹۲۹	۰/۲۳۶
شهر تهران	۰/۸۱۴	۰/۶۶۲	۰/۶۴۶	۰/۵۸۰

گام بعدی ورود شاخص‌ها به تحلیل رگرسیون و سنجش میزان تبیین و تاثیر گذاری آنها بر متغیر وابسته میباشد که در جریان این تحلیل برای هر یک از نمونه‌های مطالعاتی تمامی شاخص‌های ۶۰ گانه کیفیت زندگی وارد تحلیل رگرسیونی میشوند تا شاخص‌های با اهمیت و موثر بر کیفیت زندگی شناسایی و استخراج شوند. جدول شماره ۵ نشان دهنده مشخصات عوامل نهایی موثر بر کیفیت زندگی در شهر قزوین و جدول شماره ۷ نشان دهنده مشخصات عوامل نهایی موثر بر کیفیت زندگی در شهر تهران میباشد. با استفاده از این تحلیل، شاخص‌های موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در نمونه‌های مطالعاتی بدست می‌آید. در همین باره شاخص‌هایی که دارای بیشترین تبیین کنندگی و اثرگذاری بر سطح کیفیت زندگی در شهرهای بزرگ میباشند بعنوان عوامل موثر بر ارتقاء سطح کیفیت زندگی در این شهرها در نظر گرفته میشود.

جدول ۴. شاخص‌های نهایی با اهمیت و موثر بر کیفیت زندگی در شهر ضیاء‌آباد

عوامل	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	ضرایب بتا(β)	خطای معیار	ضرایب بتا(β)	ضرایب بتا(β)	آزمون T	سطح معنی داری
مقدار ثابت				۰/۰۴۴	۱/۱۱۲		۶/۹۴۶	۰/۰
۱				-۰/۴۹۲	-۰/۳۹	-۰/۹۸۳	-۱۲/۴۶۸	۰/۰
۲				۰/۰۴۱	۰/۴۴۹		۰/۹۱۸	۰/۰
۳				۰/۰۳۲	۰/۰۲۸		۷/۲۴۷	۰/۰
۴				۰/۰۳۹	۰/۰۲۳		۶/۰۲۸	۰/۰
۵				۰/۰۳۲	-۰/۰۲۰		-۶/۲۳۱	۰/۰
۶				۰/۰۲۶	۰/۰۱۵		۵/۹۷۵	۰/۰
۷				۰/۰۳۹	۰/۰۱۸۵		۴/۷۸۹	۰/۰
۸				۰/۰۲۳	-۰/۰۱۳۵		-۴/۸۰۶	۰/۰
۹				۰/۰۳۳	۰/۰۱۶۰		۴/۸۷۴	۰/۰
۱۰				۰/۰۳۴	۰/۰۱۵۷		۴/۶۰۱	۰/۰
۱۱				۰/۰۶۰	۰/۰۲۵۸		۴/۲۷۷	۰/۰

۱۲	توانایی خرید خودرو	-۰/۰۰	۴/۶۴۵	-۰/۱۶۵	-۰/۰۳۵	-۰/۱۶۰
۱۳	وضعیت حمل و نقل عمومی در شهر	-۰/۰۰	۴/۰۵۶	-۰/۱۶۴	-۰/۰۴۰	-۰/۱۶۳
۱۴	دسترسی به مراکز فرهنگی	-۰/۰۰	۴/۷۶۳	-۰/۱۶۴	-۰/۰۳۱	-۰/۱۴۷
۱۵	امید به زندگی	-۰/۰۰	۴/۱۸۰	-۰/۱۵۸	-۰/۰۳۰	-۰/۱۲۵
۱۶	هزینه‌های تامین زمین و مسکن در شهر	-۰/۰۰۰	-۳/۶۹۴	-۰/۱۴۸	-۰/۰۴۰	-۰/۱۴۶
۱۷	اعتماد به مدیریت شهری و ارگان‌های دولتی	-۰/۰۰۳	۳/۰۱۸	-۰/۱۴۶	-۰/۰۵۲	-۰/۱۵۷
۱۸	وضعیت پارکینگ در شهر	-۰/۰۰	۳/۶۷۵	-۰/۱۳۰	-۰/۰۳۹	-۰/۱۴۳
۱۹	میزان دستمزد در شهر	-۰/۰۰۱	۳/۳۶۲	-۰/۱۲۸	-۰/۰۳۴	-۰/۱۱۳
۲۰	وضعیت دسترسی به گاز	-۰/۰۰۲	۳/۱۱۶	-۰/۱۲۵	-۰/۰۳۹	-۰/۱۲۳
۲۱	وضعیت دسترسی به برق	-۰/۰۰۱	۳/۲۸۵	-۰/۱۲۳	-۰/۰۳۶	-۰/۱۱۷
۲۲	فرصت‌های فراغت و تفریح	-۰/۰۰۸	۲/۶۴۹	-۰/۱۲۲	-۰/۰۴۴	-۰/۱۱۷
۲۳	رسیدگی به شکایات مردمی	-۰/۰۰۳	۲/۹۹۶	-۰/۱۰۵	-۰/۰۳۰	-۰/۰۹۰
۲۴	کیفیت منظار شهری	-۰/۰۰۶	۲/۷۶۲	-۰/۱۰۵	-۰/۰۴۰	-۰/۱۱۱
۲۵	وقوع جرم و جناحت	-۰/۰۱۵	-۲/۴۴۵	-۰/۰۷۷	-۰/۰۲۵	-۰/۰۶۱

در شهر ضیاء‌آباد، شاخص‌های شلوغی و ازدحام ($\beta = 0/464$)، کیفیت خدمات اداری ($\beta = 0/492$)، جذابیت محل زندگی ($\beta = 0,281$) دارای بیشترین تاثیر بر روحی مفهوم کیفیت زندگی می‌باشند. شهر ضیاء‌آباد بعنوان یکی از مهم‌ترین شهرهای کوچک در استان قزوین به علت غنی بودن از منابع طبیعی و تاریخی و محصولات کشاورزی مانند گرد و انگور همه ساله در فضول بهار، تابستان و پاییز مورد توجه بسیاری از گردشگران و ساکنین شهرهای اطراف قرار می‌گردد که به علت بافت قدیمی و عرض کم معابر اغلب در بسیاری از روزها خیابان و فضاهای مهم شهری دچار شلوغی و ازدحام بسیاری می‌شود که همین عامل موجب تحت تاثیر قرار گرفتن شدید کیفیت زندگی افراد می‌شود. از سوی دیگر کیفیت بسیار پایین خدمات اداری در این شهر موجب بروز نارضایتی‌های بسیار و مراجعه ساکنین این شهر به مراکز استان شده است که این عامل نیز یکی از مهم‌ترین عوامل تبیین کیفیت زندگی می‌باشد. در مقابل یکی در اغلب شهر کوچک به علت وسعت و اندازه کوچک آن این اکثر ساکنین یکدیگر را می‌شناسند یا باهم دارای نسبت‌های فامیلی می‌باشند و تعاملات اجتماعی قوی با یکدیگر دارند و از سوی دیگر به علت وسعت کم شهر، بستر برای وقوع جرم و جناحت کمتر می‌باشد و کنترل نهادهای امنیتی بر وقوع جرم و جناحت آسان‌تر از سایر شهرها می‌باشد از این رو وضعیت وقوع جرم و جناحت در این شهر در میزان اندکی قرارداد و این شاخص دارای تاثیر چندانی بر کیفیت زندگی نمی‌باشد و دارای ضریب بتای اندک ($\beta = 0/077$) می‌باشد. در نگاه کلی میتوان بیان نمود که شاخص‌های کالبدی و اجتماعی در تبیین کیفیت زندگی شهر ضیاء‌آباد نسبت به شاخص‌های اقتصادی و فرهنگی دارای نقش پررنگ تری می‌باشند.

جدول ۵. شاخص‌های نهایی با اهمیت‌موثیر بر کیفیت زندگی در شهر قزوین

عوامل	مقدار ثابت	ضرایب استاندارد شده				
		ضرایب استاندارد شده	ضرایب بتا (β)	خطای معیار	ضرایب بتا	آزمون T
۱	دسترسی به برق	-۰/۳۲	۲/۱۵۵	-	-۰/۱۶۳	-۰/۲۵۲
۲	قیمت کالاهای و خدمات در شهر	-۰/۰۰	۱۷/۹۵۳	-۰/۷۰۹	-۰/۰۳۶	-۰/۶۴۸
۳	توانایی خرید خودرو	-۰/۰۰	-۱۸/۸۲۵	-۰/۷۰۰	-۰/۰۳۳	-۰/۶۲۰
۴	تراکم جمعیتی	-۰/۰۰	۱۵/۵۵۵	-۰/۶۳۸	-۰/۰۳۴	-۰/۵۳۰
۵	دسترسی به گاز	-۰/۰۰	۱۹/۱۴۰	-۰/۶۲۷	-۰/۰۳۰	-۰/۵۸۱
۶	میانگین پس انداز و توانایی مواجه با هزینه‌های غیرمنتظره	-۰/۰۰	۱۴/۷۷۰	-۰/۶۲۶	-۰/۰۳۹	-۰/۵۷۷
		-۰/۰۰	۱۴/۲۴۲	-۰/۴۹۲	-۰/۰۳۱	-۰/۴۴۸

۷	وضعیت نظافت و پاکیزگی در شهر	۰/۳۸۶	۰/۰۳۰	۰/۴۳۰	۱۲/۸۹۰	۰/۰۰
۸	کیفیت منظر شهری	۰/۳۸۰	۰/۰۳۲	۰/۴۰۰	۱۲/۰۱۸	۰/۰۰
۹	فرصت‌های فراغت و تفریح در شهر	۰/۲۳۱	۰/۰۲۹	۰/۳۰۸	۷/۸۸۸	۰/۰۰
۱۰	هزینه‌های تامین زمین و مسکن	۰/۲۸۶	۰/۰۳۹	۰/۰۲۸۸	-۷/۳۸۸	۰/۰۰
۱۱	کیفیت خدمات اداری	۰/۲۷۰	۰/۰۳۲	۰/۲۵۸	۸/۳۹۹	۰/۰۰
۱۲	امید به زندگی در شهر	۰/۲۱۲	۰/۰۲۴	۰/۲۵۰	۸/۶۵۶	۰/۰۰
۱۳	اندازه مسکن	۰/۲۱۱	۰/۰۲۵	۰/۲۴۲	۸/۴۴۶	۰/۰۰
۱۴	روابط همسایگی	۰/۲۰۲	۰/۰۲۵	۰/۲۳۲	۸/۰۸۲	۰/۰۰
۱۵	کیفیت خدمات پستی	۰/۲۰۲	۰/۰۲۶	۰/۲۳۰	۷/۶۴۴	۰/۰۰
۱۶	وضعیت پیاده روی	۰/۱۷۴	۰/۰۲۲	۰/۲۱۷	۷/۸۷۲	۰/۰۰
۱۷	سطح سواد و تحصیلات در شهر	۰/۲۲۵	۰/۰۲۵	۰/۲۰۶	۹/۰۶۶	۰/۰۰
۱۸	هماهنگی‌های قومی و فرهنگی	۰/۱۶۸	۰/۰۳۳	۰/۱۹۶	۵/۱۵۲	۰/۰۰
۱۹	فرصت‌های اقتصادی در شهر	۰/۱۵۱	۰/۰۲۲	۰/۱۹۵	۶/۷۸۴	۰/۰۰
۲۰	دسترسی به مراکز فرهنگی	۰/۱۵۳	۰/۰۲۷	۰/۱۸۴	۵/۶۰۱	۰/۰۰
۲۱	کیفیت فضاهای عمومی	۰/۱۳۷	۰/۰۲۴	۰/۱۶۷	۵/۵۷۷	۰/۰۰
۲۲	شلوغی و ازدحام در شهر	-۰/۱۳۸	۰/۰۲۹	-۰/۱۵۷	-۴/۷۰۷	۰/۰۰
۲۳	کیفیت جمع آوری زباله در شهر	۰/۱۲۷	۰/۰۲۷	۰/۱۴۴	۴/۶۵۸	۰/۰۰
۲۴	توجه به نیازهای معلولین و سالمندان در شهر	۰/۱۱۵	۰/۰۲۹	۰/۱۲۰	۳/۹۵۷	۰/۰۰
۲۵	کیفیت خیابان‌ها و پیاده روهای	۰/۰۹۹	۰/۰۲۷	۰/۱۰۸	۳/۶۸۱	۰/۰۰
۲۶	اعتماد به نظام حقوقی و مردمی	۰/۰۹۷	۰/۰۳۳	۰/۱۰۱	۲/۹۷۲	۰/۰۰۳
۲۷	وضیعت پارکینگ خودرو در شهر	۰/۰۷۸	۰/۰۲۴	۰/۰۹۲	۳/۴۴۷	۰/۰۰۱
۲۸	وضیعت هزینه‌های زندگی	-۰/۰۸۳	۰/۰۳۴	-۰/۰۸۲	-۲/۴۲۰	۰/۰۱
۲۹	دسترسی به مراکز آموزشی در شهر	۰/۰۷۰	۰/۰۱۷	۰/۰۸۲	۴/۰۹۸	۰/۰۰
۳۰	وضیعت اشتغال در شهر	۰/۰۶۲	۰/۰۲۹	۰/۰۸۰	۲/۱۳۱	۰/۰۳
۳۱	کیفیت خدمات بانکی در شهر	۰/۰۷۸	۰/۰۲۷	۰/۰۷۹	۲/۹۲۰	۰/۰۰۴
۳۲	کیفیت مسکن	۰/۰۵۵	۰/۰۲۶	۰/۰۷۰	۲/۰۷۴	۰/۰۳
۳۳	وقوع جرم و جنایت در شهر	-۰/۰۵۵	۰/۰۲۴	-۰/۰۶۰	-۲/۳۰۹	۰/۰۲
۳۴	کیفیت آموزش در شهر	۰/۰۳۳	۰/۰۱۲	۰/۰۴۷	۲/۸۲۸	۰/۰۰۵

امروزه برق و دسترسی به برق دارای نقش بسزایی در زندگی انسان‌ها می‌باشد و میتوان بیان نمود که در تمام مظاهر و مناسبات شهری برق دخیل می‌باشد. وضعیت نامناسب زیرساخت‌های برق در شهر قزوین علی‌الخصوص در فصل تابستان موجب بروز معضلات بسیاری در شهر قزوین شده است که این موضوع موجب شده است مه چالش‌های بنیادینی برای ساکنین و شهروندان و بسیاری از امور در شهر قزوین بوجود آید از این رو با توجه به اهمیت برق و بروز چالش‌های متعدد در بخش‌های مختلف در شهر قزوین بر اثر معضلات موجود در این بخش، شاخص دسترسی به برق دارای بیشترین اهمیت در تبیین کیفیت زندگی در شهر قزوین می‌باشد. قیمت کالاهای و خدمات در شهر نیز بر به علت عدم پیروی از روندی مناسب و ایجاد معضلات بسیار برای شهروندان در رده بعدی عوامل موثر بر کیفیت زندگی قرار می‌گیرد. از سوی دیگر نامناسب بودن و ناکارآمدی ناوگان حمل و نقل عمومی شهر قزوین موجب شده است که اغلب افراد برای عبور و مرور در شهر و انجام امور خویش به وسیله نقلیه شخصی نیاز پیدا کنند. که همین امر موجب اهمیت یافتن این شاخص در تبیین کیفیت زندگی در شهر قزوین می‌شود. در نهایت میتوان بیان نمود که در شهر قزوین اغلب شاخص‌های زیرساختی و اقتصادی در تبیین کیفیت زندگی نسبت به شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی دارای نقش پررنگی تری می‌باشد.

جدول ۶. شاخص‌های نهایی با اهمیت و موثر بر کیفیت زندگی در شهر تهران

عوامل	۰/۰۳	۰/۰۱۲	۰/۰۴۷	۰/۰۶۰	۰/۰۷۰	آزمون T	سطح معنی داری	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد شده
-------	------	-------	-------	-------	-------	---------	---------------	---------------------	---------------------

۰/۰۲	۲/۲۱۳	-	۰/۲۸۴	۰/۶۲۰	مقدار ثابت
۰/۰۰	۸/۵۴۶	۰/۳۲۲	۰/۰۳۸	۰/۳۲۲	کیفیت خیابان و پیاده راه
۰/۰۰	۷/۴۰۸	۰/۲۷۸	۰/۰۳۶	۰/۲۶۷	هماهنگی های قومی و فرهنگی
۰/۰۰	۴/۹۶۶	۰/۲۰۸	۰/۰۳۵	۰/۱۷۲	وضعیت اشتغال در شهر
۰/۰۰	۵/۲۸۵	۰/۲۰۶	۰/۰۴۲	۰/۲۲۳	مشارکت مردم در تصمیمات محلی
۰/۰۰	۴/۵۹۴	۰/۲۰۴	۰/۰۴۱	۰/۱۸۸	توانایی خرید خودرو
۰/۰۰	۴/۶۵۷	۰/۲۰۰	۰/۰۴۲	۰/۱۹۶	دسترسی به آب
۰/۰۰	۴/۵۳۸	۰/۱۸۸	۰/۰۳۸	۰/۱۷۳	اندازه مسکن
۰/۰۰	۴/۴۷۳	۰/۱۸۶	۰/۰۴۵	۰/۲۰۳	دسترسی به گاز
۰/۰۰	۳/۷۶۳	۰/۱۸۴	۰/۰۴۸	۰/۱۸۲	میانگین پس انداز و توانایی مواجه با هزینه های غیرمنتظره
۰/۰۰	۴/۰۲۳	۰/۱۵۴	۰/۰۳۴	۰/۱۲۷	کیفیت خدمات و تجهیزات شهری
۰/۰۰	۳/۵۱۴	۰/۱۳۱	۰/۰۳۳	۰/۱۱۷	وضعیت پیاده روی
۰/۰۰۱	-۳/۳۸۷	-۰/۱۲۶	۰/۰۴۶	۰/۱۵۵	اجاره بھای مسکن
۰/۰۰۱	۳/۳۴۸	۰/۱۲۶	۰/۰۳۵	۰/۱۱۸	فرصت های فراتر و تغیر در شهر
۰/۰۰۲	۳/۱۶۵	۰/۱۲۲	۰/۰۳۲	۰/۱۰۱	کیفیت مسکن
۰/۰۰	۲/۷۴۳	۰/۱۲۱	۰/۰۴۴	۰/۱۲۰	اعتماد به مدیریت شهری و ارگان های دولتی
۰/۰۰۲	۳/۰۶۹	۰/۱۱۷	۰/۰۴۰	۰/۱۲۳	امید به زندگی
۰/۰۵	۱/۹۶۰	۰/۰۹۷	۰/۰۵۰	۰/۰۹۹	امنیت زنان و کودکان
۰/۱۱	۲/۵۶۷	۰/۰۹۴	۰/۰۳۷	۰/۰۹۵	روابط همسایگی

در شهر تهران کیفیت خیابان ها و پیاده راه به علت وضعیت بسیار ترافیکی و حمل و نقلی این شهر در صدر شاخص های موثر بر کیفیت زندگی قرار میگیرد. عدم وجود هماهنگی فرهنگی و قومی در میان ساکنین برخلاف شهر های کوچک روابط و تعاملات بسیار ضعیف میان شهروندان در شهر موجب شده است که فقدان و معضلات جدی در حوزه تعاملات و هماهنگی های قومی و فرهنگی بوجود آید. از سوی دیگر وضعیت ناپسمنان مسکن در شهر تهران و کوچک تر شدن مساکن و افزایش قیمت نجومی آن در شهر تهران منجر به اهمیت یافتن بی سابقه شاخص های مسکن در تبیین کیفیت زندگی این شهر شده اند. که این موضوع امروزه در بسیاری از کلانشهر های ایران صدق میکند. در نگاه کلی تر میتوان بیان نمود که در شهر های کوچک تعداد شاخص های بیشتری در تبیین کیفیت زندگی موثر هستند که این تعدد شاخص ها با بزرگ تر شدن مقیاس شهرها کاهش می یابد. از سوی دیگر امروزه در شهر های بزرگ مقیاس اغلب شاخص های موجود در حوزه مسکن و حمل و نقل و شاخص های اجتماعی دارای بیشترین تاثیر بر کیفیت زندگی میباشند. در حالی که در شهر های میانی شاخص های زیرساختی و اقتصادی این نقش را ایفا میکنند و در شهر های کوچک شاخص های کالبدی و اجتماعی دارای بیشترین تاثیر میباشند. از موارد قابل توجه وجود شاخص های حوزه مسکن در میان شاخص های موثر بر کیفیت زندگی در هر سه گونه شهری میباشد که این امر نشان از اهمیت حوزه مسکن در تبیین کیفیت زندگی انسان ها است. از نکات دیگر به اهمیت موضوع مشارکت در تبیین کیفیت زندگی شهر های بزرگ و عدم وجود آن در شهر های کوچک و میانی میتوان اشاره کرد.

بحث

کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی و چندوجهی است که به زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه مشخص وابسته و تبیه است کیفیت زندگی مفهومی دارای ارتباط تنگاتنگی با بسیاری از مفاهیم مهم شهری می باشد. یکی از مهم ترین این مفاهیم موضوع مقیاس و اندازه شهرها میباشد. تغییر در وسعت و اندازه شهر و بزرگ تر و کوچک تر شدن شهرها میتواند موجب تغییر در بسیاری از ویژگی ها و خصوصیات های شهرها شود. بررسی و تحلیل داده های نشان میدهد که از میان شاخص های ۶۰ گانه منتخب پژوهش، در شهر ضیاء آباد (شهر کوچک) ۲۵ شاخص، در شهر قزوین (شهر میانی) ۳۴ شاخص و در شهر تهران (شهر بزرگ) ۱۸ شاخص دارای بیشترین میزان تبیین و تاثیرگذاری بر مفهوم کیفیت زندگی میباشند.

و اکاوی شاخص‌های نهایی استخراج شده از تحلیل رگرسیون گام به گام در نمونه‌های مطالعاتی نشان میدهد که در شهر ضیاء‌آباد بعنوان نمونه کوچک مقیاس پژوهش، در اولویت اول حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و اداری تاثیر بسزایی بر سطح کیفیت زندگی دارا میباشدند. امروزه در بسیاری از شهرهای کوچک کاربری‌های و مراکز فرهنگی آنگونه که باید پیش بینی نشده اند و اغلب نیز دارای سطح مطلوب و قابل قبولی نمیباشدند، که همین عامل باعث عدم استقبال افراد از این مراکز میشوند. از سوی دیگر اثر همبستگی اجتماعی قوی در میان افراد و اهمیت والای مفاهیم اجتماعی و فرهنگی در میان اهالی شهرهای کوچک شاخص‌های موجود در حوزه اجتماعی دارای اهمیت بسیاری در تبیین کیفیت زندگی میباشدند این موضوع در شهر ضیاء‌آباد نیز صادق است. موضوع دیگری که در تبیین کیفیت زندگی شهرهای کوچک دارای نقش بسزایی است حوزه ادارات و ارتباطات بین ارگان‌های اداری و دولتی و مردم می‌باشد. طبق بررسی‌های انجام شده در شهر ضیاء‌آباد خدمات اداری بر اثر عواملی متعددی از قبیل عدم نظارت و مدیریت مناسب، استفاده از افراد غیرمتخصص، میزان حقوق دریافتی اندک و... در سطح مطلوبی قرار ندارد. اغلب شهرهای کوچک در ایران از این امر مستثنی نیستند. در اولویت دوم موضوع حمل و نقل و ازدحام و هزینه‌های تامین مسکن و آводگی‌های زیست محیطی میباشدند. وضعیت نامناسب حمل و نقل همگانی در شهر ضیاء‌آباد معضلات و چالش‌های متعددی را برای شهروندان ایجاد کرده است از سوی دیگر کاهش عرضه مسکن و افزایش تقاضای مسکن در شهر ضیاء‌آباد و کمبود زمین‌های موجود در بافت درون شهری موجب شده است که هزینه‌های تامین زمین و مسکن در این شهر به طرز قابل توجهی افزایش یابد. شلوغی و ازدحام در خیابان‌ها و فضاهای شهری این شهر نیز بر اثر عواملی چون قدیمی‌بودن معابر و کیفیت پایین معابر و فضاهای شهری موجب اهمیت موضوع شلوغی و ازدحام در این شهر شده است. در نهایت شهر ضیاء‌آباد دارای آب و هوای مطلوب و مناسبی میباشدند که در سال‌های اخیر بر اثر ایجاد شهرک‌ها و مراکز صنعتی متعدد در اطراف آن، این موهبت نیکو در حال از دست رفتن میباشد که بسیار میتواند وضعیت کیفیت زندگی را تحت تاثیر خویش قرار دهد. با توجه به شباهت بسیاری از شهرهای کوچک با یکدیگر در اغلب شاخص‌ها و حوزه‌های شهری، بسیاری از مفاهیم بیان شده در شهر ضیاء‌آباد برای اغلب شهرهای کوچک میتواند صادق باشد.

در شهر قزوین بعنوان نمونه‌ای با مقیاس متوسط در پژوهش، شاخص‌های حوزه اقتصادی، امکانات و خدمات و زیرساخت شهری و مسائل اجتماعی و فرهنگی دارای بیشترین تاثیر گذاری بر وضعیت کیفیت زندگی میباشدند. امروزه با تمرکز بسیاری سرمایه گذاری‌ها و فرصت‌های اقتصادی شهرهای بزرگ، شهرهای میانی از مناظر اقتصادی دچار چالش‌ها و مسائل مهمی شده اند. که همین عامل موجب مسائل و معضلات بسیاری مانند ترک جمعیت و از بین رفتن زمینه رقابت در امور اقتصادی شده است. از سوی دیگر خدمات و امکانات شهری و بطور کلی برخی از زیرساخت‌های ضروری شهری به یکی از بنیادی ترین مسائل تبیین کننده کیفیت زندگی در شهرهای میانی تبدیل شده است.

در کلانشهر تهران بعنوان نمونه بزرگ مقیاس پژوهش شاخص‌های حوزه اجتماعی و فرهنگی، موضوع مسکن و موضوع تردد و حمل و نقل در سالهای اخیر به مهم ترین عوامل تبیین کننده و موثر بر کیفیت زندگی تبدیل شده اند. در سالهای اخیر بسیاری از شهرهای بزرگ و کلان شهرها علاوه‌غم پیشرفتهای بسیار اقتصادی و کالبدی، در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی دچار معضلات و مسائل بسیاری شده اند. وجود ناهنجاری‌های بی شمار اجتماعی و فرهنگی در شهرهای بزرگ و امنیت متزلزل در این گونه شهرها و افزایش یافتن میزان بزهکاری در کنار کم‌رنگ شدن همبستگی اجتماعی و فرهنگی موجب شده است که فرهنگ و اجتماع به یکی از مهم ترین حوزه‌های تبیین کیفیت زندگی در شهرهای بزرگ تبدیل شود. از سوی دیگر افزایش قیمت فاجعه بار قیمت مسکن در شهر تهران و کاهش قابل توجه توانایی خرید مسکن در میان مردم از سویی و کوچک تر شدن اندازه مسکن و کاهش کیفیت آن به دلیل افزایش قیمت ناگهانی آن موجب شده است که این موضوع نیز در زمرة حوزه‌های با اهمیت قرار گیرد. در نهایت موضوع حمل و نقل و تردد افراد نیز یکی از مهم ترین حوزه‌های تبیین کیفیت زندگی میباشد. عدم حرکت حمل و نقل و زیرساخت‌های آن به سمت پایداری و سایه سنگین حمل و نقل ناپایدار باعث شده است که بسیاری از کلانشهرها از جمله تهران با مشکلات بسیار بنیادی و

مهم مانند ترافیک و شلوغی، آلودگی‌های زیست محیطی روبرو شوند. امروزه کیفیت پایین خیابان‌ها و پیاده‌روها از منظر پایداری و شهرسازی مدرن، عدم وجود برنامه‌های مدون و زیرساخت‌های مناسب جهت ترویج پیاده روی و حمل و نقل پاک و وضعیت نامناسب حمل و نقل همگانی در شهر تهران موجب شده است که مردم استفاده از خودروهای شخصی و بطور کلی حمل و نقل ناپایدار را ترجیح دهند از این رو موضوع حمل و نقل و تردد افراد نیز به یکی از مهم مسائل تبیین کننده کیفیت زندگی در شهرهای بزرگ تبدیل شده است.

یافته‌های برآمده از تحلیل داده‌ها در این پژوهش نشان میدهد که در شهر ضیاء‌آباد، در شهر قزوین ۳۴ و در شهر تهران ۱۸ شاخص موثر بر کیفیت زندگی استخراج و شناسایی شد. علاوه‌غم وجود اشتراکات و افتراقات در میان شاخص‌های استخراج شده در هر شهر، تفاوت در تعداد، نوع و ماهیت شاخص‌ها و عدم یکسانی شاخص‌ها در هر یک از گونه‌های شهری نشان از تاثیر مقیاس و اندازه شهر بر ادراک مفهوم کیفیت زندگی و تدوین شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در شهر دارد. موضوع مقیاس و اندازه شهر با مفهوم کیفیت زندگی و شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی دارای رابطه تنگاتنگی میباشد. بگونه‌ای که تغییر در مقیاس و اندازه شهرها موجب تغییر در ویژگی‌ها و خصوصیات شهرها و درنهایت تغییر در ادراک کیفیت زندگی در شهرها و تفاوت در شاخص‌های با اهمیت و موثر بر کیفیت زندگی میشود. بنابراین مقیاس شهرها موضوعی است که کیفیت زندگی را از جنبه‌های گوناگون تحت تاثیر خود قرار میدهد. برخی از شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در شهرهای کلان مقیاس ممکن است هیچ گونه تاثیری بر مفهوم کیفیت زندگی در شهرهای کوچک مقیاس نداشته باشد و بالعکس برخی از شاخص‌های با اهمیت در شهرهای کوچک ممکن است هیچ تاثیری در تبیین کیفیت زندگی در شهرهای کلان مقیاس و کلانشهرها نداشته باشد. لذا میتوان بیان نمود که مقیاس شهرها دارای ارتباط مستقیمی با ادراک مفهوم کیفیت زندگی و انتخاب شاخص‌های موثر کیفیت زندگی میباشد.

نتیجه گیری

در دنیای امروز کیفیت زندگی مفهومی بسیار بینایین و پر اهمیتی است که بر تمامی مناسبات و جنبه‌های زندگی انسان‌ها اثرگذار است. کیفیت زندگی مفهومی نسبی، پیچیده و متاثر از زمان و مکان و ارزشهای فردی و اجتماعی است که تاثیر بسزایی در تعالی و پیشرفت شهرها دارا میباشد و در جریان اداره و برنامه‌ریزی شهرها دارای نقش بسزایی میباشد. بسیاری از مظاهر و مناسبات شهری میتواند بصورت مستقیم و غیرمستقیم بر مفهوم کیفیت زندگی تاثیرگذار باشد. یکی از مهم ترین این مفاهیم موضوع مقیاس و اندازه شهرها میباشد. مقیاس و اندازه شهرها موضوعی است که با تاثیرگذاری بر بسیاری از جنبه‌های شهری میتواند موجب تغییر در ویژگیها، خصوصیات و بطور کلی هویت شهرها شود. تغییر در مقیاس و اندازه شهرها میتواند منجر به تغییر در ادراک افراد از مفهوم کیفیت زندگی و تفاوت در شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی شود. از این رو مقیاس و اندازه شهر بر ادراک کیفیت زندگی و شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی دارای تاثیر بسیاری میباشد.

نتایج تحلیل‌های این پژوهش نشان میدهد که شاخص‌های کیفیت زندگی در سه شهر ضیاء‌آباد (شهرکوچک)، قزوین (شهرمیانی) و تهران (شهربزرگ)، بعنوان نمونه‌های مطالعاتی پژوهش به علت نفاوت در مقیاس و اندازه شهرها متفاوت و گوناگون میباشد. شاخص‌های استخراج شده موثر بر کیفیت زندگی نشان میدهد که در شهر ضیاء‌آباد بعنوان نمونه کوچک مقیاس پژوهش، در اولویت اول حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و اداری و در اولویت دوم موضوع حمل و نقل و ازدحام و هزینه‌های تامین مسکن و آلودگی‌های زیست محیطی دارای تاثیر بسزایی بر کیفیت زندگی میباشد زیرا امروزه در شهر های کوچک کاربری‌های و مراکز فرهنگی آنگونه که باید پیش بینی نشده اند و اغلب نیز دارای سطح مطلوب و قابل قبولی نمیباشند، که همین عامل باعث عدم استقبال افراد از این مراکز میشوند. از سوی دیگر اثر همبستگی اجتماعی قوی در میان افراد و اهمیت والای مفاهیم اجتماعی و فرهنگی در میان اهالی شهرهای کوچک شاخص‌های موجود در حوزه اجتماعی دارای اهمیت بسیاری در تبیین کیفیت زندگی میباشد. از سوی دیگر وضعیت نابسامان حمل نقل عمومی و عدم نظارت برآنها در شهر ضیاء‌آباد موجب بروز معضلات متعدد در رفت آمد و تردد افراد شده است. در نهایت عدم تعادل

در عرضه و تقاضای مسکن این شهر و افزایش قیمت بسیار زیاد مسکن موجب بروز چالش های متعددی برای ساکنین شده است. فعالیت و احداث شهرک های صنعتی در اطراف بسیاری از شهر های کوچک مانند شهر ضیاءآباد موجب بروز آلودگی های زیست محیطی و تحت تاثیر قرار گرفتن جدی کیفیت زندگی شود. در شهر قزوین عنوان نمونه‌ای با مقیاس متوسط در پژوهش، شاخص‌های حوزه اقتصادی، امکانات و خدمات و زیرساخت شهری و مسائل اجتماعی و فرهنگی دارای بیشترین تاثیر گذاری بر وضعیت کیفیت زندگی میباشد زیرا امروزه با تمرکز بسیاری سرمایه گذاری‌ها و فرصت‌های اقتصادی شهرهای بزرگ، شهرهای میانی از مناظر اقتصادی دچار چالش‌ها و مسائل مهمی شده‌اند. که همین عامل موجب معضلات بسیاری مانند مهاجرت جمعیت و از بین رفتن زمینه رقابت در امور اقتصادی شده است. از سوی دیگر وضعیت خدمات و امکانات شهری و بطور کلی برخی از زیرساخت‌های ضروری شهری به یکی از بنیادی ترین مسائل تبیین کننده کیفیت زندگی در شهرهای میانی میباشد. در سال‌های اخیر نارسایی‌های پی در پی در وضعیت برق در شهر قزوین باعث مشکلات و چالش‌های بسیاری برای شهروندان شده است که این امر موجب تحت تاثیر قرار گرفتن کیفیت زندگی از جهات متفاوتی میشود. در کلانشهر تهران عنوان نمونه بزرگ مقیاس پژوهش شاخص‌های حوزه اجتماعی و فرهنگی، موضوع مسکن و موضوع تردد و حمل و نقل در سالهای اخیر به مهم ترین عوامل تبیین کننده و موثر بر کیفیت زندگی تبدیل شده‌اند. در سال‌های اخیر بسیاری از کلان شهرها برخلاف پیشرفت‌های بسیار اقتصادی و کالبدی، در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی دچار معضلات و مسائل بسیاری شده‌اند. وجود ناهنجاری‌های بی شمار اجتماعی و فرهنگی در شهرهای بزرگ و امنیت متزلزل در این گونه شهرها و افزایش یافتن میزان بزهکاری در کنار کمربند شدن همبستگی اجتماعی و فرهنگی موجب شده است که فرهنگ و اجتماع به یکی از مهم ترین حوزه‌های تبیین کیفیت زندگی در شهرهای بزرگ تبدیل شود. از سوی دیگر افزایش قیمت فاجعه بار قیمت مسکن در شهر تهران و کاهش قابل توجه توانایی خرید مسکن در میان مردم از سویی و کوچک تر شدن اندازه مسکن و کاهش کیفیت آن به دلیل افزایش قیمت ناگهانی آن منجر به تاثیر بسزای این موضوع در تبیین کیفیت زندگی اینگونه شهرها شده است.

هر چند در میان شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در شهرها اشتراکاتی نیز وجود دارد اما بطور کلی شاخص‌های استخراج شده در هر گونه شهری از منظر ماهیت و تعداد دارای تفاوت‌های بنیادینی میباشد، که همین تفاوت و دگرگونی نشان از تاثیر موضوع مقیاس و اندازه و وسعت شهرها بر ادراک مفهوم کیفیت زندگی و بطور کلی سنجش کیفیت زندگی در شهرها میباشد. بنابراین مقیاس و اندازه شهر دارای رابطه تنگاتنگی با موضوع کیفیت زندگی و نحوه سنجش کیفیت زندگی در شهرها میباشد که در روند برنامه ریزی شهرها باید مورد توجه قرار گیرد. پیرو همین امر در وهله اول در جریان برنامه‌ها و طرح‌های حوزه شهری و کیفیت زندگی شهری، شاخص‌های کیفیت زندگی باید برای هر شهر متناسب با خصوصیات و ویژگی‌های مهم آن شهر تدوین شوند تا برنامه‌های بتوانند سطوح بالاتری از کیفیت زندگی را متناسب با ویژگی‌ها و وضعیت حاضر شهرها ارائه دهند و از یکسان انگاری شاخص‌ها برای تمامی شهرها جلوگیری شود. از سوی دیگر در تدوین برنامه‌ها و طرح‌های شهرهای بزرگ مقیاس، در جهت ارتقاء کیفیت زندگی، اهداف و راهبرد‌ها بهتر است با تاکید بر حوزه‌های حمل و نقل و ترافیک، مفاهیم اجتماعی و حوزه مسکن باشد زیرا مفاهیم فوق دارای بیشترین تاثیر بر سطوح کیفیت زندگی شهرهای بزرگ مقیاس میباشد. در جریان ارائه برنامه‌ها و طرح‌ها در سطح شهرهای میانی، راهبرد‌ها باید با محوریت مفاهیم اقتصادی و امکانات شهری به جهت تاثیر آن‌ها بر کیفیت زندگی بهتر تدوین شوند و در برنامه‌ها و طرح‌های در سطح شهرهای کوچک، بهتر است راهبرد‌ها و سیاست‌ها حول مفاهیم فرهنگی و اجتماعی و حوزه اداری تدوین و ارائه شوند. زیرا مفاهیم بیان شده دارای بیشترین تاثیر بر وضعیت کیفیت زندگی هریک از گونه‌های شهری میباشد و توجه به آنها در برنامه‌های شهری میتواند موجبات ارتقاء بیش از پیش کیفیت زندگی را فراهم سازد.

منابع

- آزادی، ستاره، آفایی، سید سعید، قدیمی، بهرام. (۱۴۰۱). تفاوت‌های جنسیتی بین مشارکت در ورزش همگانی و کیفیت زندگی سالمدنان شهر تهران. *مطالعات جامعه شناسی*, ۱۵(۵۴)، ۸۱-۹۸.
- احدیزاد، محسن، نجفی، سعید، محمدی ترکمانی، حجت. (۱۳۹۹). تحلیل عوامل موثر بر کیفیت زندگی شهری (نمونه موردی: محلات اسلام آباد و کارمندان شهر زنجان). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*, ۱۵(۱)، ۱۸۵-۱۹۸.
- افشانی، سید علیرضا، احمدی بغدادی، نعیمه. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین برنامه‌ریزی توسعه محله‌ای و کیفیت زندگی در شهر مهریز. *مطالعات جامعه شناختی شهری*, ۹(۳۰)، ۲۵-۵۴.
- پاشازاده، احمد، جلالیان، حمید. (۱۳۹۷). سنجش رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی در شهر گرمی. *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی* (چشم انداز جغرافیایی), ۱۳(۴۲) (پیاپی)، ۱۴۵-۱۶۱.
- حسینی عباس ابادی، محمد، طالعی، محمد (۱۳۹۶). ارزیابی کیفیت زندگی شهری مبتنی بر داده‌های آماری و مکانی. *نشریه علمی پژوهشی علوم و فنون نقشه برداری*, ۶(۴)، ۵۵-۴۱.
- خواجه‌شکوهی، علیرضا، مهدوی، شهرام، سوری، فرشاد، صمدی، رضا (۱۳۹۱). ارزیابی و سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری؛ *مطالعه موردی: شهر کاشان، فصلنامه مدیریت شهری*, ۱۰(۳۰)، ۲۸۶-۲۹۶.
- درگاه ملی آمار ایران (۱۳۹۸). «سالنامه آماری شهر تهران».
- رجی امیرآباد ریاب، رحمانی بیژن (۱۳۹۹). نقش فضاهای شهری در ارتقای کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر ملایر). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*, ۲۰(۵۸)، ۳۳۷-۲۹۹.
- رحمانیان کوشکی، عبدالرضا (۱۳۹۸). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: شهر جهرم). *پژوهش‌های ملل*, ۴۴(۴)، ۸۱-۱۰۱.
- عظیمی، سپیده (۱۳۹۷). بررسی ارتباط اندازه شهرها و کیفیت زندگی شهری (مطالعه: استانهای گیلان و مازندران)، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری گرایش آمایش شهری، دانشگاه تهران.
- فتاحی، احبدالله، خراسانی، محمدمامن، پایدار، ابوزد (۱۳۹۱). کیفیت زندگی و توسعه انسانی، نشر انتخاب، تهران.
- قاضی میرسعید، سید مجتبی، طالعی، محمد، ابوالحسنی، سمیه، علیشا، الهام (۱۴۰۰). سنجش شاخص‌های عینی و ذهنی به منظور ارزیابی کیفیت زندگی در محله‌های درون شهری (مطالعه موردی: شهر سمنان). *برنامه‌ریزی توسعه کالبدی*, ۸(۲)، ۲۹-۴۴.
- قلی مطلق، مجید، درویشی، فرهاد. (۱۴۰۰). سنجش کیفیت زندگی شهری با الگوبرداری از شاخص‌های بارومتر اروپایی (مطالعه موردی: شهر قزوین). *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*, ۵۳(۲)، ۵۷۹-۵۹۷.
- قبری، ابوالفضل، کریم زاده، صدراء، ترانه، صدیقه (۱۴۰۱). بررسی کیفیت زندگی شهری با استفاده از سنجش از دور و GIS مطالعه موردی: مناطق ۱ و ۲ شهر زاهدان. *فصلنامه علمی-پژوهشی اطلاعات جغرافیایی «سپهر»*, ۳۱(۱۲۱)، ۹۳-۱۱۰.
- نجات، سحرناز (۱۳۸۷). کیفیت زندگی و اندازه گیری آن (مقاله مروری). *مجله اپیدمیولوژی ایران*, ۴(۲)، ۵۷-۶۲.

References

- Al-Qawasmi, J., Saeed, M., Asfour, O. S., & Aldosary, A. S. (2021). Assessing Urban Quality of Life: Developing the Criteria for Saudi Cities. *Frontiers in Built Environment*, 7, 682391.
- Amiraslani, F. (2021). Analysis of quality of life across Tehran districts based on designated indicators and relational database management system. *Urban Governance*. *Urban Governance*, 1(2), 107-114.
- Barreira AP, Amado C, Santos S, Andraz J, & Guimarães MH. (2021) Assessment and Determinants of the Quality of Life in Portuguese Cities. *International Regional Science Review*.;44(6):647-683 .
- Berger, M. C., Blomquist, G. C., & Peter, K. S. (2008). Compensating differentials in emerging labor and housing markets: Estimates of quality of life in Russian cities. *Journal of Urban Economics*, 63(1), 25-55.
- Biagi, B., Ladu, M. G., & Meleddu, M. (2018). Urban quality of life and capabilities: An experimental study. *Ecological Economics*, 150, 137-152.

- Bonaiuto, M., Fornara, F., Ariccio, S., Cancellieri, U. G., & Rahimi, L. (2015). Perceived residential environment quality indicators (PREQIs) relevance for UN-HABITAT City Prosperity Index (CPI). *Habitat International*, 45, 53-63.
- Cai, T., Verze, P., & Bjerklund Johansen, T. E. (2021). The Quality of Life Definition: Where Are We Going. *Uro*, 1(1), 14-22.
- Chen, S., Cerin, E., Stimson, R., & Lai, P. C. (2016). An objective measure to assessing urban quality of life based on land use characteristics. *Procedia Environmental Sciences*, 36, 50-53.
- Collados, C., & Duane, T. P. (1999). Natural capital and quality of life: a model for evaluating the sustainability of alternative regional development paths. *Ecological economics*, 30(3), 441-460.
- Das, D. (2008). Urban quality of life: A case study of Guwahati. *social indicators research*, 88(2), 297-310.
- Forouhar, A., & Hasankhani, M. (2018). Urban renewal mega projects and residents' quality of life: evidence from historical religious center of Mashhad metropolis. *Journal of urban health*, 95(2), 232-244.
- Forouhar, N., & Forouhar, A. (2020). Quality of life in neighbourhoods undergoing renewal. *Urbanizziv*, 31(2), 101-113.
- Galloway, S., Bell, D., Hamilton, C., & Scullion, A. (2006). Quality of life and well-being: Measuring the benefits of culture and sport: Literature review and thinkpiece. Edinburgh: Analytical Services Division, Scottish Executive Education Department.
- Garau, C., & Pavan, V. M. (2018). Evaluating urban quality: Indicators and assessment tools for smart sustainable cities. *Sustainability*, 10(3), 575.
- Garcia-Bernabeu, A., Cabello, J. M., & Ruiz, F. (2021). A Reference Point-Based Proposal to Build Regional Quality of Life Composite Indicators. *Social Indicators Research*, 1-20.
- Goerlich, F. J., & Reig, E. (2021). Quality of life ranking of Spanish cities: A non-compensatory approach. *Cities*, 109, 102979 .
- Kowaltowski, D., Da Silva, V., Pina, S., Labaki, L., Ruschel, R., & Moreira, D. (2006): Quality of life and sustainability issues as seen by the population of low-income housing in the region of Campinas, Brazil, *Habitat International*, 30, 1100-1114.
- Macke, J., Casagrande, R. M., Sarate, J. A. R., & Silva, K. A. (2018). Smart city and quality of life: Citizens' perception in a Brazilian case study. *Journal of cleaner production*, 182, 717-726.
- Marans, R. W. (2015). Quality of urban life & environmental sustainability studies: Future linkage opportunities. *Habitat International*, 45, 47-52.
- Marans, R. W., & Stimson, R. (2011). An overview of quality of urban life. Investigating quality of urban life. Springer Netherlands, 1-29.
- Massam, B. (2002): Quality of life: public planning and private living, *Progress in planning*, 58, 141-227.
- Patil, G. R., & Sharma, G. (2020). Urban Quality of Life: An assessment and ranking for Indian cities. *Transport Policy*, 124, 183-191.
- Phillips, D. (2006). Quality of life: Concept, policy and practice. Routledge.
- Rabe, N. S., Osman, M. M., Bachok, S., Rosli, N. F., & Abdullah, M. F. (2018). Perceptual study on conventional quality of life indicators. *Planning Malaysia*, 16.(8)
- Santos, L. D., Martins, I., & Brito, P. (2007). Measuring subjective quality of life: A survey to Porto's residents. *Applied Research in Quality of Life*, 2(1), 51-64.
- Talmage, C. A., & Frederick, C. (2019). Quality of life, multimodality, and the demise of the autocentric metropolis: A multivariate analysis of 148 mid-size US cities. *Social Indicators Research*, 141(1), 365-390.
- Tiran, J. (2016). Measuring urban quality of life: case study of Ljubljana. *Acta geographica Slovenica*, 56(1), 57-73.
- Turkoglu, H. (2015). Sustainable development and quality of urban life. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 202, 10-14.
- Ülengin, B., Ülengin, F., & Güvenç, Ü. (2001). A multidimensional approach to urban quality of life: The case of Istanbul. *European Journal of Operational Research*, 130(2), 361-374.
- Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2019). Quality-of-life indicators as performance measures. *Annals of Tourism Research*, 76, 291-300.
- Weziak-Bialowolska, D. (2016). Quality of life in cities – Empirical evidence in comparative European perspective. *Cities*, 58, 87-96 .
- WHO.(1998). WHOQOL: measuring quality of life, *Psychol Med*, 28 (3), 551–558.

- Wish, N. B. (1986). Are we really measuring the quality of life? Well-being has subjective dimensions, as well as objective ones. *American journal of economics and sociology*, 45(1), 93-99.
- Zebardast, E. (2009). The housing domain of quality of life and life satisfaction in the spontaneous settlements on the Tehran metropolitan fringe. *Social Indicators Research*, 90(2), 307-324.
- Azadi, S., Aghaei, S. S., & Ghadimi, B. (2022). Gender Differences between Participation in Public Sports and the Quality of Life of the Elderly in Tehran. *Sociological studies*, 15(54), 81-98.[in Persian]
- Ahadnejad, M., Najafi, S., & Mohamadi Torkamani, H. (2020). Analysis of factors Affecting the Urban Life Quality (Case study:Islamabad and Karmandan Neighborhoods City of Zanjan). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 15(1), 185-198. [in Persian]
- Afshini, A., Ahmadi Baghdadabadi, N. (2019). The Relationship between community Development Planning and Quality of Life in Mehriz City. *URBAN STUDIES*, 9(30), 33-60. [in Persian]
- Pashazadeh, A., & Jalalian, H. (2018). Evaluating of Life Quality Satisfaction of the Residents in Germi City. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 13(1), 145-161. [in Persian]
- Hosseini Abbas Abadi, M., & Taleai, M., (2017). Evaluate the quality of urban life based on the spatial and census data. *journal of geomatics science and technology*, 6(4), 41-55. [in Persian]
- Khajeh Shahkohi, A., Mahdavi, S., Souri, F., & Samadi, R. (2013). Evaluation and analysis of mental indicators of urban quality of life (case study: kashan city). *Urban management*, 10(30), 285-296.
- Rajabi Amirabad R, Rahmani B. The Role of Urban Spaces in Improving the Life Quality (A Case Study of Malayer). *jgs* 2020; 20 (58) :319-337. [in Persian]
- Rahmanian Kushkaki, a., (2019). Investigating the role of social capital in improving the quality of life of citizens (case study: Jahrom city). *Research of Nations* 44.4 (2019): 81-101. [in Persian]
- Azimi, S., (2017). Investigating the size of cities and the quality of urban life (case of study: Gilan and Mazandaran provinces), Master's thesis in the field of geography and urban planning, urban planning, University of Tehran. [in Persian]
- Fatahi, A., Khorasani, M.A., Paydar, A. (2011). Quality of life and human development, *Eshar al-Tehran*, Tehran. [in Persian]
- Ghazi Mirsaeed, S. M., Talei, M., Abolhasani, S., & Alishah, E. (2021). The Evaluation of Objective and Subjective Indicators in Order to assess the Quality of Life in Inner Urban Neighborhoods (Case Study: Semnan City). *Physical Social Planning*, 8(2), 29-44. [in Persian]
- Gholi Motlagh, M., & Darvishi, F. (2021). Urban Quality of Life Survey by Localizing Eurobarometer Indexes (Case Study: the City of Qazvin). *Human Geography Research*, 53(2), 579-597. [in Persian]
- Ghanbari, A., Karimzadeh, S., & Taraneh, S. (2022). Evaluating the quality of urban life using remote sensing and GIS - Case study: district number 1 and 2 of Zahedan. *Scientific- Research Quarterly of Geographical Data (SEPEHR)*, 31(121), 93-110. [in Persian]
- Nejat, S. (2008). quality of life and its measurement. *iranian journal of epidemiology*, 4(2), 57-62. [in Persian]